

• ROMANTYZM •

W POLSCE:

Początek: wydanie przez Adama Mickiewicza "Ballady i romanse" - 1822r.

Koniec: powstanie styczniowe - 1863r.

W EUROPIE:

Początek: Wielka Rewolucja Francuska - 1798r.

Koniec: Wiosna Ludów - 1848r.

POJĘCIA:

- **Romantyzm** - poza tym, że jest to termin na określenie epoki literackiej, jest to również postawa filozoficzna, która charakteryzuje się odrzuceniem realizmu na rzecz uczuć i intuicji
- **Romantyk** - tą nazwą możemy określać artystę, który tworzył w okresie romantyzmu, ale również osoba wierząca w ideały, skłonna do marzeń
- **Irracjonalizm** - to wiara w możliwość poznawania świata w sposób nie rozumowy, ale uczuciowy. Poszukiwanie prawdy i sensu drogą wiary i intuicji
- **Mistycyzm** - wiara w możliwość kontaktu z jakimś bóstwem poprzez widzenie lub sen, skłonność do popadania w takie stany
- **Historyzm** - zainteresowanie historią, zwłaszcza średniowiecza oraz czerpanie z literatury tego okresu
- **Ludowość** - zainteresowanie kulturą i obyczajami ludowymi, wykorzystywanie motywów ludowych w literaturze i sztuce

Cechy miłości romantycznej:

Miłość przedstawiana przez romantyków, to przeważnie miłość nieszczęśliwa i niespełniona. Wiąże się z przeżyciami i cierpieniem. Jest platoniczna i zawiera cechy sentymentalne.

Cechy dramatu romantycznego:

Zrywa z zasadą trzech jedności: miejsca, czasu i akcji. Mamy w nim do czynienia z synkretyzmem form i brakiem jedności stylu. Wprowadzone zostają również obszernie fragmenty liryczne i pierwiastki fantastyczne. Osią dramatu jest bohater romantyczny.

●Johann Wolfgang Goethe●

CIERPIENIA MŁODEGO WERTERA

Johann Wolfgang Goethe

Utwór napisany jest w formie listów, pozwala to zaliczyć go do twórczości epistolarnej. Bohaterem książki jest autor listów i pierwszoosobowy narrator. Tylko jeden fragment w części drugiej zapisany jest w trzeciej osobie.

Z ułożonych chronologicznie listów wyłania się cała historia nieszczęśliwej miłości młodego człowieka, jego życia i śmierci. Na listy składa się relacja z wydarzeń, w jakich bohater uczestniczył oraz analiza psychologiczna jego uczuć. Werter dokonuje w swych listach dokładnej autoanalizy, informując przyjaciela o motywach swego postępowania, od zakochania się w Lotcie do popełnienia samobójstwa.

Werter wyjechał na wieś, aby dojść do siebie po romansie. Dużo spaceruje, czyta Homera, poznaje okolicznych mieszkańców. W pewnym momencie poznaje Lottę. Kobieta miała narzeczonego – Alberta, który był chwilowo nieobecny, Werter zakochał się w niej i popadł w szaleństwo miłosne. Miłość do traktującej go jak przyjaciela Lotty stało się obsesją Wertera, miotanego przez sprzeczne uczucia, popadającego z euforii w przygnębienie, wreszcie myślącego o samobójstwie. Gdy wraca naręczony, Werter postanawia usunąć się z jej życia, wyjeżdża na placówkę dyplomatyczną. Nie wytrzymuje tam jednak długo. Przeżył upokorzenie: jako mieszczanin został wyproszony z arystokratycznego towarzystwa więc wrócił do Waldheim, do Lotty, która wyszła za Alberta. Coraz częściej odwiedzał młodą parę, stając się dla nich utrapieniem, gościem niezbyt chętnie widzianym, szczególnie przez Alberta, który nie darzy Wertera sympatią. Tytułowy bohater jest w coraz gorszym stanie

psychicznym. Zwiększająca się depresja powoduje coraz częstsze myśli o popełnieniu samobójstwa.

FAUST

Johann Wolfgang Goethe

To dramat romantyczny, który zrywa z dawnym pojęciem dramatu. Historia skupia się wokół postaci Fausta, który chce poznać zagadkę życia. Zawiera pakt z diabłem przez co zyskuje wieczną młodość i możliwość podróży w czasie.

Faust jest osobą tragiczną. Całe swoje życie poświęcił nauce, starał się rozwiązać zagadkę świata i tajemnice życia. W końcu jednak uzmysławia sobie, że nic to nie dało - życie spędzone w książkach nie spełniło jego marzeń, by poznać tajemnicę musiał układać się z diabłem. Przesłanie tego utworu jest takie, że ludzka natura jest złakniona wiedzy, ale ta wiedza niczego nam nie obiecuje. Nie możemy być pewnie, że osiągniemy swój cel.

Faust to typowy bohater romantyczny, cechuje go indywidualność, silna osobowość, poczucie własnej mocy, a zarazem świadomości ograniczoności ludzkiego umysłu.

KRÓL OLCH

Johann Wolfgang Goethe

Bohaterowie ballady to ojciec i syn, którzy są postaciami realistycznymi. Fikcyjna postać to tajemniczy król olch. Połączenie tych dwóch płaszczyzn, a mianowicie świata realistycznego i fikcyjnego wskazuje nam, że utwór ten jest balladą. Znajdziemy tu cechy zarówno epiki, liryki jak i dramatu.

W utworze tym występuje dialog ojca z synem. Dziecko opowiada ojcu swoje wizje podczas ich powrotnej drogi do domu. Scenerią tych wydarzeń jest las ogarnięty przez ciemność nocy. Jednak ojciec uspokaja swojego chorego syna, że to co widzi to tylko sen i mgła.

Ojciec jest racjonalistą, patrzy na świat za pomocą zmysłów i rozumu, syn jest romantykiem, który patrzy na wszystko duszą i sercem.

Wizje syna są przerażające dla ojca, gdyż widzi, że świat syna jest zupełnie inny, a co za tym idzie jego racje i spostrzeżenia stają się zagrożone, wymykają mu się z rąk.

●Adam Mickiewicz●

ODA DO MŁODOŚCI

Adam Mickiewicz

W wierszu są przedstawione trzy światy, ten który obecnie istnieje, w którym żyjemy oraz ten, który ma dopiero nastać i przyjść. W świecie obecnym ludzie nie pragną zmian, zadawają się tym co mają, nic nie może ich już zaskoczyć. W taki sposób przedstawiony jest świat kultury klasycznej, gdzie widzi mówi się tylko o rzeczach tych, które można racjonalnie wytłumaczyć, gdzie panuje odrętwienie i apatia.

Poeta zapowiada przyjście nowej rzeczywistości, który będzie o wiele lepszy, będzie gloryfikował młodość, swobodę i wolność.

Wiersz ma charakter odezwy o czym świadczą mogą licznie nagromadzone wykrzyknienia. Podmiot tekstu jest zdecydowany i pewny siebie, żąda walki z światem starym, nieciekawym w imię świata nowego,

który będzie szansą dla wszystkich. Dlatego młodzi powinni się zjednoczyć, razem zawalczyć o nowy świat i patrzeć dalej w przód. Nie ważne są niepowodzenia, nie można się poddać w tej walce. Oda Mickiewicza wyraża tęsknotę za wolnością, jest pełna optymizmu i radości. Jest to utwór z pogranicza klasycyzmu i romantyzmu.

Elementy klasyczne - klasyczny gatunek ody, w który Mickiewicz wplótł elementy odezwy i apelu. Odwołuje się też w nim do cech antycznych.

Elementy romantyczne - przeplatanie się 2 odmiennych światów, zaprezentowana wyraźna postawa buntownicza, apoteoza młodości powiązana z bardzo emocjonalną postawą podmiotu lirycznego, który nawołuje do przewyciężenia i porzucenia racjonalistycznego spojrzenia na świat. Pojawiają się elementy niestosowne dla ody: różne epitety i określenia.

BALLADY

ROMANTYCZNOŚĆ

Adam Mickiewicz

Akcja **ballady** Romantyczność toczy się na rynku małego miasteczka. Młoda dziewczyna zachowuje się jak szalona. Karusia wyciąga do kogoś ręce, rozmawia z duchem zmarłego chłopaka. Lud na początku jej nie ufa. Dopiero później stwierdzają, że widzi Jaśka, bo w jej sercu nadal jest miłość. Wśród tłumu pojawia się starzec reprezentujący: wiedzę, naukę rozum. Nie wierzy w istnienie ducha. Pojawia się poeta – narrator, który twierdzi, że czucie i wiara silniej mówi do niego niż mędrca szkiełko i oko. „Romantyczność” jest epepeją. O tym w jaki sposób dziewczyna widzi ducha sygnalizuje motto zaczerpnięte z Hamleta. W balladzie tej poeta przeprowadził wyraźne rozgraniczenie dwóch stref: polemikę między światem racjonalnym i sferą intuicyjną. Mickiewicz ukazał wewnętrzną wiarę nadbudowaną rozumem. Chodziło w niej o rzeczywistość, której materializacja nie była możliwa, którą można by odrzucić intuicyjnie. W wypowiedzi narratora najważniejsza była siła przekonania, moc przeświadczenia zewnętrznego, gdy okoliczności wewnętrzne przemawiają przeciw niemu.

ŚWITEŻ

Adam Mickiewicz

Ballada „Świteż” jest opowieścią o tajemniczym jeziorze na dnie, którego znajdują się ruiny zatopionego miasta. Tajemniczość intryguje mieszkańców pobliskich wsi. Postanawiają oni spenetrować dno jeziora, by tam odszukać odpowiedź na pytania dotyczące dziwnych odgłosów i tajemniczych zjaw. Budują statki oraz specjalne konstrukcje, za pomocą, których zamierzają zbadać dno jeziora. Pierwsza próba przynosi sukces. Wyławiają z wody postać dziewczyny, córki Tuhana, legendarnego władcy Świtezi. Panna opowiada im historie jeziora. Wyjaśnia, że w miejscu gdzie się znajdują było miasteczko o nazwie Świteż. Gdy car Rosji oblegał Litwę, Tuhan postanowił ruszyć z pomocą przyjacielowi Mendogowi, władcy państwa. Wyruszył do walki zabierając ze sobą zdolnych do walki mężczyzn a resztę pozostawił w mieście. Tą sytuację postanowili wykorzystać podstępni i bezlitośni Rosjanie. Zrozpaczone kobiety, pragnąc uchronić się przed hańbą i zniewoleniem błagają boga o śmierć. Bóg wysłuchuje ich prośb, zatapia miasto i wszystkich mieszkańców Świtezi zamienia w kwiaty wodne. Krążący nad wodami żołnierze carscy zrywają kwiaty i plota sobie z nich wianki. Wszystkich ich za to spotyka zasłużona kara, chorują na tajemniczą chorobę i gwałtownie umierają. Od tej pory nikomu nie wolno zrywać nadbrzeżnych kwiatów ani zakłócać spokoju mieszkańców zatopionego miasta wypływając na jezioro. Kiedy tajemnicza

dziewczyna wraca w głębiny topią się statki i sieci, pęka dno jeziora i po chwili wszystko się wycisza.

Utwór spełnia wymogi kompozycyjne ballady. Świat duchów i zjaw przeplata się z rzeczywistością. Przyroda wymierza sprawiedliwość, a zło nie pozostaje bezkarne.

LILIJE

Adam Mickiewicz

Ballada "Lilie" jest opowieścią z morałem. Odwołuje się do ludowej moralności, według której każda wina musi zostać ukarana. Utwór przedstawia historię niewiernej żony. Jej mąż wyruszył na wojenną wyprawę, a ona nie czekała na niego wiernie. Kiedy zbliża się moment powrotu, Pani drży z obawy przed gniewem męża. Bojąc się kary z jego strony zabija go, a jego ciało potajemnie grzebie w lesie, dla niepoznaki siejąc lilie na jego grobie. Wkrótce do jej domu przybywają bracia zmarłego męża i nie wiedząc, że ich brat już wrócił i spoczywa w grobie, sądząc, że jego powrót się opóźni, postanawiają więc zaczekać. Pani boi się, że jej zbrodnia zostanie odkryta, z prośbą o poradę zwraca się do pustelnika, jednak źle zrozumiała jego słowa, sądzi, że zdoła uniknąć kary, uspokojona wraca do domu, gdzie przebywają bracia jej męża. Pan domu nie wraca, oczekiwanie przedłuża się, w końcu bracia tracą nadzieję na jego powrót, uznają go za zmarłego i zalecają się do jego żony. Pani decyduje, że wybierze tego, który przyniesie jej najpiękniejszy wieniec z kwiatów. Udają się do lasu i zrywają lilie z grobu swojego brata. Bracia z pięknymi wieńcami zbierają się w kościele, tam czeka na nich Pani, która wybiera najpiękniejszy wianek. Wtedy pojawia się duch zmarłego męża i mści się za zbrodnię na nim dokonaną. Cała świątynia wraz z niewierną żoną i jego braćmi zapada się pod ziemię.

Cała fabuła ballady jest, ludowego rodowodu - poeta opracował literacko historię, której kanwą jest liryk zaczerpnięty z poezji ludowej. Przez wprowadzenie partii narratora będącego sprawozdawcą i komentatorem widzianych przez siebie i ocenianych surowo zdarzeń, zyskujemy możliwość poznania świata przeżyć wewnętrznych bohaterów, a także ich motywacji i kierujących nimi uczuć.

Partie dialogowe wprowadzają do utworu elementy dramatu, a ich rola polega również na dostarczeniu materiału do charakterystyki zachowań i postaw bohaterów. Inicjatywą poety są również fragmenty opisujące szczególnie typ romantycznej przyrody.

Do ludowej opowieści Mickiewicz dodał elementy historyczne umiejscawiające utwór w czasach średniowiecza, o czym można zorientować się wiedząc, że mąż pani uczestniczy w wyprawie Bolesława Chrobrego (lub Śmiałego) na Kijów. Narrator skąpi bliższych wiadomości na temat bohaterów - nie są podane żadne ich imiona, nie ma elementów pogłębionej charakterystyki.

SONETY KRYMSKIE

BURZA

Adam Mickiewicz

Inspiracją do stworzenia sonetu "Burza" było zdarzenie, którego Mickiewicz osobiście doświadczył. Poeta przeżył burzę w czasie wycieczki statkiem.

Podmiotem lirycznym "Burzy" jest prawdopodobnie sam Mickiewicz. Sonet składa się z czterech strof. Sonet można podzielić na dwie części: opisową i refleksyjną. W części pierwszej osobliwy nastrój i towarzysząca mu groza zostały opisane dzięki licznym epitetom, wyrazom dźwiękonaśladowczym i metaforom. Rzeczywistość jest odbierana przez podmiot liryczny za pomocą wrażeń słuchowych i wzrokowych. Dynamikę obrazu burzy wzmacnia nagromadzenie wyliczeń i czasowników.

Dwie pierwsze strofy opisują spustoszenie dokonane na pokładzie statku. Unaocniają one ogrom i potęgę natury, wobec której człowiek jest bezradn. Szalejący żywioł budzi grozę i lęk w ludziach, będąc zapowiedzią nadchodzącej zagłady.

W kolejnych strofach poeta stara się oddać uczucia i reakcje, które wywołuje w człowieku zbliżające się zagrożenie. Część pasażerów statku zapada w odrętwienie, w związku z czym zostają oni sparaliżowani przez strach. Pozostali, ostatnie chwile wykorzystują na pożegnanie z bliskimi, rzucając się sobie w ramiona. Inni odmawiają modlitwy, wierząc że Bóg pozwoli zachować im życie. Postawa samotnego podróżnego, który siedział w milczeniu, kontrastuje z tłumem pasażerów. Z jego myśli można wysnuć wniosek, iż nie ma w nim nadziei. To człowiek pozbawiony jakichkolwiek pragnień. Nie obchodzi go dalszy los. Nie boi się spojrzeć w oczy śmierci, ponieważ najgorsze już go spotkało: musiał uciekać z ojczyzny. Życie na obczyźnie straciło dla niego wszelki sens. Jest w nim zazdrość, kiedy patrzy na pozostałych podróżnych. Widok żegnających się i odmawiających modlitwę wywołuje w nim uczucie żalu.

W "Burzy" Mickiewicz wykorzystał kontrast dynamiki zjawisk przyrodniczych i postawy osamotnionego podróżnika. Nagłe zmiany pogody, zostały przeciwstawione obojętnej, pozbawionej jakichkolwiek spontanicznych reakcji sylwetce samotnego wędrowca.

BAKCZYSARAJ W NOCY

Adam Mickiewicz

Adam Mickiewicz przedstawił tajemniczą atmosferę, panującą w Bakczysaraju po zmroku. W utworze widoczna jest silna fascynacja orientalizmem, która towarzyszyła całej podróży poety na Krym.

Sonet odbiega jednak od tradycyjnego podziału na część opisową i filozoficzno-refleksyjną. W utworze wszystkie strofy mają charakter opisowy.

Wiersz jest przykładem liryki nokturnowej, której towarzyszy nastrój spokoju, powolnego zamierania życia w mieście na czas nocnego odpoczynku. Tajemniczego klimatu nadaje orientalizacja. Pojawiają się wyrażenia pochodzenia tatarskiego, związane z kulturą muzułmańską. Bakczysaraj to dawna stolica Girajów, dynastii chanów krymskich, którzy panowali nad miastem do XVIII wieku. Ich wpływ był podczas wizyty poety silnie widoczny. W utworze pojawiają się słowa charakterystyczne dla ludzi wschodu, często niezrozumiałe dla podróżników.

Orientalną atmosferę dodaje także sposób opisu świata przedstawionego z zastosowaniem bogatych metafor. Pojawiają się porównania. Opisy są plastyczne dzięki wielu epitetom. Poeta zastosował też personifikacje. Nagromadzenie środków stylistycznych ma na celu oddanie piękna i

wyjątkowości nocnego krajobrazu. Podmiot liryczny jest ukryty, nie ujawnia swojej tożsamości, skupia się na opisie sytuacji lirycznej.

Wiersz rozpoczyna się, gdy nad miastem zapada zmierzch. Cichną wezwania na modlitwę, wierni opuszczają meczet. Na niebie pojawiają się księżyc i gwiazdy. Bakczysaraj pogrąża się w mroku. Ciemność całkowicie zmieniła charakter Bakczysaraju. Spokój zakłócają jedynie błyskawice. Sonet ma charakter opisowy, podmiot liryczny nie ujawnia swoich przemyśleń.

Utwór porusza motyw nocy, często występujący w dziełach epoki romantyzmu. Podmiot liryczny nie traktuje zmierzchu jako nieodłącznego elementu każdego dnia, nadaje mu niezwykłego, magicznego charakteru. Noc całkowicie zmienia rzeczywistość, miasto staje się całkowicie innym miejscem. Wydaje się niezwykła, ponieważ skrywa tajemnice, w ciemności trudniej dostrzec szczegóły, człowiek traci orientację. Są to idealne warunki dla romantyków, którzy bardziej cenili intuicję i duszę, niż poznanie zmysłowe. Noc jest fascynująca i tajemnicza. Mrok rozświetlają gwiazdy i błyskawice

DROGA NAD PRZEPAŚCIĄ W CZUFUT-KALE

Adam Mickiewicz

Sonet "Droga nad przepaścią w Czufut - Kale" jest dialogiem, między Mirzą, a Pielgrzymem.

Mirza prosi Pielgrzyma, aby nie patrzył w przepaść. Przekonuje, aby zaufać instynktowi

konia, który poprowadzi ich bezpiecznie. Człowiek może przez brak równowagi i strach, jaki go owładnie spaść do otchłani.

Mirza uważa, że nie należy myśleć o przepaści, bo myśl jak kotwica może wywołać panicznych strach i zachwianie równowagi. Nawet wyciągnięta ręka może być przyczyną nieszczęścia.

Pielgrzym, pomimo przestróg jest odważny. Przyznaje się, że spojrzał w dół urwiska. Widok ten, był dla niego niezwykłym przeżyciem. Takim, którego nie da się ująć w słowa.

Wykazuje postawę odważnego człowieka, w przeciwieństwie do Mirzy, który jest pełen strachu i proponuje odmawiać pacierze.

Przepaść symbolizuje, strach, jakim ludzie spotykają się w swoim życiu. Strach, który nie pozwala podjąć decyzji, który każe człowiekowi zdać się na innych. Przewycięzenie lęku daje możliwość poznania nowych obszarów życia, a także uwolnienie się od tego, czego się boimy.

Pielgrzym z sonetu, jest wzorem bohatera romantycznego, który odważnie zgłębia tajemnice świata. Ma odwagę, zmierzyć się z trudną sytuacją. Ponieważ ludzie, nie potrafią zrozumieć przyczyn jego poszukiwań, pielgrzym ze swoją wiedzą pozostaje samotny. Nie ma jej komu przekazać.

AJUDAH

Adam Mickiewicz

Ajudah - bohater. Odniesienie do całości cyklu Sonety krymskie:

Bohaterem całego cyklu Sonetów Krymskich jest Pielgrzym. Samotny wędrowiec występuje również w "Ajudah". Ale to już nie przygnębiony samotnik, który rzucony w egzotyczny i bujny świat krymskiej przyrody, ale człowiek pełen trwogi i niezrozumienia.

Wiodący go przez Krym Mirza był niezbędnym przewodnikiem wytyczającym ścieżki i tłumaczącym przybyszowi, co go otacza. Niezależnie od gwałtowności, z jaką morze uderza w skałę, bohater pozostaje spokojny i swobodny. Cieszy się pięknem i spogląda na nie, jak na widowisko natury, z którego można wysnuć refleksje.

Ajudah - część opisowa sonetu:

Utwór "Ajudah", jak większość innych składających się na cykl, jest klasycznym sonetem, z wyraziście wyodrębnioną częścią opisową oraz refleksyjną. Dwie pierwsze tercyny oddają obraz widowiska dostarczanego przez fale morskie. Uderza w nim przede wszystkim animizacja i upersonifikowanie żywiołu, który zdaje się kierować własną wolą - jest to charakterystyczne dla całej epoki postrzeganie natury.

Ciągły ruch morskich fal jest podkreślony nagromadzeniem czasowników. Na równi z dynamizmem żywiołu zwraca uwagę jego barwność - w "Ajudah" opis morza jest pod tym względem bardzo niesztampowy.

Morze widziane oczami Pielgrzyma bywa czarne, srebrne, mieni się barwami tęczy. Zmienność barw, ciągły ruch morza zdobywającego tryumfalnie ląd, by oddać w zamian skarby ze swych toni - wszystko to razem tworzy niezwykle plastyczny, żywy obraz.

Ajudah - część refleksyjna:

Sugestywny opis działania fal morskich służy odniesieniu się do sytuacji, w jakiej znajduje się dusza poety. Podobna jest ona nieruchomej skale Ajudahu, która poddawana jest gwałtownemu natarciu ze strony niszczących żywiołów. Z takimi siłami człowiek musi ścierać się w życiu. Jednak o ile gwałtowne natarcia mogą okazać się niszczące dla zwykłego człowieka, o tyle w przypadku twórcy są one źródłem jego kreatywności.

Miotające fale dzięki swemu działaniu dają coś w zamian. Dar z głębi morza jest cenny - to muszle, perły i korale, z których tworzy się kosztowne ozdoby. Podobnie gwałtowne przeżycia uderzające w poetę, cofając się jak morskie fale, pozostawiają dary - stają się inspiracją do tworzenia.

Bolesne wspomnienia dają poecie moc kreatywną, której owocem są poezje. Bez gwałtownych przeżyć, poeta nigdy by ich nie zyskał. Sonet "Ajudah" jest pozytywnym podsumowaniem całego cyklu.

WIERSE MIŁOSNE

DO M***

Adam Mickiewicz

Wiersz Do M*** to erotyk. Utwór porusza tematykę nieszczęśliwej, niespełnionej miłości. Podmiot liryczny, mężczyzna, prowadzi wyimaginowany dialog z ukochaną. Dialog jest wyimaginowany ponieważ w rzeczywistości nie miał nigdy miejsca, to tylko bohater wyobraża sobie rozmowę z kobietą, która odrzuciła jego uczucie.

Powtórzenia podkreślają bolesność chwili rozstania. Kobieta każe mu odejść i mężczyzna – choć ją kocha – godzi się z wolą wybranki. Stara się uciec jak najdalej, nie pomaga mu to jednak wcale w tym, aby zapomnieć.

Ucieczka nie jest rozwiązaniem, potęguje tylko ból po starcie, sprawia, że bohater jeszcze intensywniej myśli o ukochanej. Wie już, że zapomnieć po prostu się nie da.

To jedyne, czego zrobić nie jest w stanie – wyrzucić z pamięci myśli o minionym szczęściu. Oddalenie ani upływ czasu nic tu nie pomogą, bowiem związek, który łączył te dwie osoby okazuje się niezwykle silny, nie do rozerwania. Wspólnie spędzone chwile, czy to radości, czy smutku, zjednoczyły ich na zawsze.

Bohater nie tylko zresztą pewien jest trwałości własnej pamięci, wierzy, że adresatka wiersza, tytułowa M. również nigdy go nie zapomni. Kolejne strofy utworu przynoszą szereg scen wyobrażanych sobie przez mężczyznę. W każdej z nich jego ukochana zajęta jest tym, czym zajmuje się na ogół: śpiewa, gra w szachy, czyta, tańczy na balu. Jednak wszystkie te czynności, wszystkie miejsca, w których się znajduje zawsze będą jej przypominać ich wspólne chwile. Książka, w której autor opisał dzieje nieszczęśliwych kochanków będzie pretekstem do zastanowienia się nad ich związkiem.

DO *. NA ALPACH W SPLÜGEN**

Adam Mickiewicz

Utwór mówi o tęsknocie za kobietą, która pozostała daleko w kraju rodzinnym bohatera. Jego dramat uczuciowy rozgrywa się na tle alpejskiego krajobrazu. Pojawiają się elementy górskiego pejzażu Góry określa się jako „podniebne”, podkreślając w ten sposób ich wielkość, taką samą funkcję pełni obraz bohatera „niknącego w chmurach”. Mówi się również o trudach takiej wysokogórskiej wędrówki, otchłaniach, w które łatwo spaść i nieuniknionym zmęczeniu.

Pomimo tego, że wyjechał daleko, ciągle czuje się związany z kobietą. Jego tęsknota jest tak silna, że zdaje mu się nawet, że za chwilę zobaczy ją gdzieś za swoimi plecami. Pragnie tego, a jednocześnie boi się. Zastanawia się jak teraz wygląda życie kobiety.

Wyraźnie widać dwudzielnosc tego utworu: najpierw bohater wydaje z siebie gniewny okrzyk, ma on charakter buntu, zniecierpliwienia tym, że nie potrafi wyzwolic się od kobiety, która odrzucila jego uczucie, z czasem jego skarga jednak cichnie, łagodnieje, aby w zakonczeniu stac się tylko westchnieniem, marzeniem kochajacego, które nigdy się nie spełni. Po patetycznym poczatku to ciche, wręcz tkliwe zakonczenie porusza do głębi.

NIEPEWNOŚĆ

Adam Mickiewicz

Tytułowa Niepewność określa główny problem utworu, wewnętrzny dylemat bohatera dotyczący uczucia, jakie łączy go z kobietą, adresatką jego monologu lirycznego. Bohater szuka odpowiedzi na pytania czym jest przyjaźń i czym jest kochanie. Każdą z sześciowersowych strof zamyka ponadto pytanie retoryczne w nieco tylko zmienionym brzmieniu. W ten sposób wielokrotnie powraca pytanie o charakter opisywanego uczucia. Pierwsza strofa pełna jest zaprzeczeń, bohater kolejno zaprzecza zachowaniom, jakie konwencjonalnie kojarzą się ze stanem zakochania. Znacznie bogatsze od obfitujących w puste gesty zakochanych uczucie pozbawione jest ciągłych westchnień, łez, szaleństw, ale też jest w nim pewien niepokój, jest potrzeba bliskości. Kiedy nie ma przy nim owej kobiety początkowo wcale nie tęskni, nie potrafi też przywołać w myślach jej obrazu, zawsze jednak czuje jej bliskość. Nie traktuje jej również jako osoby, której zwierza się ze swoich problemów. Tak się jednak składa, że za każdym razem coś skłania go do myślenia o tej kobiecie, do takiego pokierowania swoimi krokami, aby stanąć u jej drzwi. Aż w końcu decyduje się na bardziej bezpośrednie i jednoznaczne wyznanie. sam już sobie odpowiada, rozstrzyga swój dylemat. Bliskość tej kobiety sprawia mu wyraźną przyjemność, jego serce zaczyna szybciej bić, można powiedzieć, że ono bije właśnie dla niej, tylko bohaterowi trudno jest jednoznacznie rozpoznać, to, co czuje.

W zakończeniu podkreśla, że słowa, które właśnie napisał powstały jakoś mimowolnie, że tak, jak wcześniej nie zdając sobie z tego sprawy, myślał o niej i kierował ku niej swe kroki. W tekście pojawia się wiele powtórzeń, podobieństw w konstrukcji i nade wszystko powracający w zakończeniu każdej strofy refren należą do najważniejszych.

LIRYKI LOZAŃSKIE

NAD WODĄ WIELKĄ I CZYSTĄ...

Adam Mickiewicz

Utwór Adama Mickiewicza „Nad wodą wielką i czystą...” opisuje górskie jezioro, co staje się punktem wyjścia do refleksji nad życiem, nieuchronnym przemijaniem i sensem ludzkiego istnienia. Dominuje motyw wody, który staje się kluczem do interpretacji wiersza.

Poeta nawiązuje do formy sonetu, ponieważ utwór można tematycznie podzielić na część opisową oraz filozoficzno-refleksyjną. Utwór należy do liryki bezpośredniej, podmiot liryczny ujawnia swoją obecność w dwóch ostatnich strofach.

Podmiot liryczny opisuje górski krajobraz. Widok jest imponujący, masywy górskie odbijają w spokojnej wodzie. Gdy nadchodzi burza, w jeziorze widoczne są czarne chmury. Mimo, że nawałnica niszczy panujący spokój, rozlegają się grzmoty, woda wciąż jest stała i nieruchoma. W utworze panuje poważna, atmosfera. Osoba mówiąca zdaje sobie sprawę, że trwałe są tylko niektóre elementy przyrody, wszystko inne wciąż się zmienia. Każdy z fragmentów krajobrazu ma symboliczne znaczenie. Woda to alegoria spokoju i stałości. Harmonię zaburzają grzmoty i błyskawice, oznaczające nagłe zmiany i kryzysy.

W dwóch ostatnich strofach, osoba mówiąca snuje refleksje na temat ludzkiej egzystencji. Podmiot liryczny utożsamia się z żywiołem wody, jest spokojny i niezmienny. Jest poetą, w swoich utworach wiernie odbija rzeczywistość. Godzi się z ustalonym porządkiem, unika gwałtownych zmian i buntu. Każdy posiada własne przeznaczenie, rolę którą powinien odegrać. Podmiot liryczny nie uważa jednak, że jego postawa nie jest całkowicie słuszna. Człowiek nie może pozostawać obojętny, w jego naturze leżą zmiany, przystosowywanie się do niestałej rzeczywistości. Podmiot liryczny wie, że jego przeznaczeniem jest rozwój, nie może wciąż

stać w miejscu. Wszystko nieuchronnie przemija, człowieka czeka śmierć, czego należy być świadomym. Woda tylko pozornie jest stała, w rzeczywistości wciąż płynie. Tak też zamierza postępować podmiot liryczny, którego misją jest tworzenie i działanie, dopóki jego czas na ziemi nie dobiegnie końca.

POLAŁY SIĘ ŁZY ME CZYSTE...

Adam Mickiewicz

Wiersz stanowi krótki zapis rozmyślań nad życiem poety. Powtarzające się słowa na temat płaczu podkreślają, że podmiot liryczny jest niezadowolony z tego, co udało mu się osiągnąć. Osoba mówiąca podsumowuje każdy etap życia zaledwie jednym wersem. Jest załamana, nie ma już nadziei na poprawę. Podmiot liryczny czuje rozpacz, ponieważ zdaje sobie sprawę z przemijania i konieczności istnienia w poczuciu niespełnienia. Jako najlepszy i najszcześniejszy etap życia, zostaje przedstawione dzieciństwo. Poeta określił je jako anielskie, pełne radości. Później nastąpiła młodość, podporządkowana dążeniu do osiągnięcia wygórowanych ideałów, ale też naiwna i bezkrytyczna. Obecnie poeta osiągnął już wiek męski, przepełniony goryczą i poczuciem klęski.

Łzy kapią na podsumowanie każdego etapu życia podmiotu lirycznego. Płacze z tęsknoty za szczęśliwym dzieciństwem, gdyż nie ma do niego powrotu. Żal wywołuje również młodość, ponieważ osoba mówiąca nie zdołała spełnić swoich marzeń, zrealizować idei, w które tak szczerze wierzyła. Również teraźniejszość jest wypełniona łzami, podmiot liryczny płacze z powodu rozgoryczenia i bezsilności.

DZIADY

DZIADY CZĘŚĆ IV

Adam Mickiewicz

CZAS I MIEJSCE AKCJI:

Akcja rozgrywa się w Dzień Zaduszny, czyli 2 listopada. Miejscem akcji IV części Dziadów jest mieszkanie greckokatolickiego księdza.

PLAN WYDARZEŃ:

- Pojawienie się tajemniczego Pustelnika w domu Księdza w wieczór Dnia Zadusznego.
- Pierwsza godzina - miłości:
 - wspomnienie *książek zbójeckich*,
 - wspomnienie ukochanej,
 - opowieść o trzech rodzajach śmierci,
 - opowieść o skąpym lichwiarzu.
- Druga godzina - rozpacz:
 - opowieść Gustawa o odwiedzeniu ruin rodzinnego domu,
 - wspomnienie rozstania z ukochaną,
 - symboliczne samobójstwo.
- Trzecia godzina - przestrogi: obrona obrzędu Dziadów wypowiedziana przez Gustawa.
- Zniknięcie Gustawa.

STRESZCZENIE KRÓTKIE:

Pustelnik-Gustaw, jako przedstawiciel świata duchów, pojawia się w domu Księdza, by prosić go o pozwolenie żywym na obchodzenie obrzędu Dziadów. Gustaw wspomina swoją przeszłość obfitującą w szaleństwo i rozpacz, wynikające zarówno z czytanej literatury jak i nieszczęśliwej miłości - jest romantykiem, przedstawia Księdzu swoje poglądy na miłość i życie. Przedstawia również tragedię swego życia i samobójczej śmierci. Bohater opowiada w kolejnych godzinach o trzech rodzajach śmierci oraz przytacza historię skąpego bogacza, którego dusza została uwięziona w kantorku, miejscu służącym do przechowywania pieniędzy. Dusza pokutująca prosi o modlitwę. Pustelnik chce pokazać w ten sposób księdzu konieczność przywrócenia obrzędu Dziadów. Ksiądz rozpoznał w Pustelniku Gustawa, swojego dawnego ucznia. Bohater wspomina miłość i rozstanie z ukochaną. Opowiada o weselu po ślubie kobiety z wysoko urodzonym, bogatym mężczyzną. Wydarzenie to było dla Gustawa wielkim przeżyciem, a rozpacz, którą odczuwał, doprowadziła go do samobójstwa. Wspomnienia tych wydarzeń wywołują bardzo silne emocje w

bohaterze. Gustaw wbija sztylet we własną pierś, dowodząc Księdzu, że jest odbywającą pokutę zjawą, i prosi Księdza o przywrócenie obrzędu Dziadów. Rozpoczyna się trzecia godzina. Ksiądz sprzeciwia się pogańskim praktykom, dając wyraz racjonalistycznemu pogładowi na świat. Gustaw znika, wypowiadając słowa nawiązujące do moralnych pouczeń z II części Dziadów: Kto za życia choć raz był w niebie; / Ten po śmierci nie trafi od razu.

BOHATEROWIE:

Ksiądz - obrządku greckokatolickiego, dawny nauczyciel Gustawa.

Dzieci - przebywające na plebanii podczas pojawienia się Pustelnika - Gustawa.

Głos z kantorka - duch lichwiarza.

Pustelnik - Gustaw:

Głównym bohaterem IV części Dziadów jest Pustelnik-Gustaw, który w mieszkaniu Księdza pojawia się jako zjawą, "duch powrotny", być może upiór. Gustaw jest przykładem bohatera romantycznego, o czym świadczy przede wszystkim jego biografia. Najważniejszymi jej elementami są: wielka, jedyna, lecz nieszczęśliwa miłość, poczucie osamotnienia i bezsensu życia po utracie ukochanej, niechęć do otaczającego, nieprzyjaznego lub wręcz wrogiego bohaterowi świata, bunt przeciw ogólnie przyjętym normom, zasadom i stosunkom społecznym, obłąd i samobójstwo. Mickiewicz, kreując postać Gustawa, odwołał się do doświadczeń oraz osiągnięć najznakomitszych poetów okresu preromantyzmu i romantyzmu. Na sposób kreacji świata przedstawionego w IV części Dziadów miał wpływ utwór Johanna Wolfganga Goethea Oto zestawienie cech Gustawa i głównego bohatera "Cierpienia młodego Wertera":

- 1. postrzeganie świata przez pryzmat poezji i marzeń**
- 2. kult miłości (jedynej i wiecznej)**
- 3. samotność**
- 4. bunt wobec otaczającego świata**
- 5. nieszczęśliwa miłość**
- 6. obłąd**
- 7. samobójstwo**

Gustaw, nie potrafiąc znieść widoku szczęścia ukochanej z innym mężczyzną - popełnił samobójstwo, musi teraz, zgodnie z wierzeniami i podaniami ludowymi, na których opierał się Mickiewicz, co roku w Zaduszki powracać na ziemię, aby odbyć pokutę. Karą za grzech śmiertelny - zabicie siebie samego - jest ponowne samobójstwo i cierpienie katuszy, które poprzedziły jego śmierć. Mickiewicz zamknął akcję tej części Dziadów w trzech godzinach, z których każda przynosi nowe informacje o głównym bohaterze. Gustaw-Pustelnik w swym monologu mówi o miłości romantycznej, o jej boskim pochodzeniu i skutkach. Nawiązuje do teorii dusz bliźniaczych, zgodnie z którą istnieją

na świecie ludzie sobie przeznaczeni, będący dwiema częstkami jednej duszy. Tacy kochankowie, jeżeli nie spotkają się za życia, na pewno połączą się na zawsze w niebie. Gustaw mówi też o trzech rodzajach śmierci: śmierć ciała, rozłączenie dwojga kochanków, które godzi w oboje, ale zabija tylko jedno z nich, drugiemu nie wyrządzając wielkiej krzywdy, śmierć wieczna, mogąca być rozumiana jako potępienie za grzechy. Pustelnik mówi, że jego dotknęła ta druga śmierć, ale być może czeka go również potępienie. Częścią odpowiedzialności za swą śmierć obciąża Księdza - to on nauczył go czytać.

DZIADY CZĘŚĆ III

Adam Mickiewicz

CZAS I MIEJSCE AKCJI:

Akcja utworu związana jest z autentycznym wydarzeniem, jakim było uwięzienie w roku 1823 Adama Mickiewicza i jego przyjaciół z Towarzystwa Filomatów. I na ten rok datuje się akcję utworu. Akcja Prologu rozwija się dnia 1 listopada 1823 roku, czyli w Święto Zmarłych. Miejscem akcji jest Wilno, Warszawa, okolice Lwowa, a w Prologu opisywana jest podróż bohatera do Petersburga.

PLAN WYDARZEŃ:

Prolog

1. 1 listopada 1823 r. cela więzienna w Klasztorze Bazylianów. Więzień śpi, nad nim pochyla się Anioł Stróż, jego słowa świadczą, że oddany mu pod opiekę człowiek ma wyjątkową osobowość.
2. Więzień okazuje się być poetą, wieszczem; budzi się i zasypia, nad nim odbywają się zmagania duchów.
3. Bohater powtórnie się budzi, przeżył głęboką wewnętrzną przemianę: z Gustawa - romantycznego kochanka przeobraził się w Konrada - narodowego przywódcę.

Akt I

1. Wigilia Bożego Narodzenia, więzienie w klasztorze w Wilnie w celi zbierają się więźniowie
 - a. wiadomość o przybyciu z Warszawy do Wilna senatora Nowosilcowa - będzie prowadził śledztwo, w celu wykrycia spisku wśród młodzieży; opowieść J. Sobolewskiego o wywożeniu na Syberię młodych Polaków
 - b. Mała Improwizacja - Konrad omdlewa.
2. Konrad sam w celi - Wielka Improwizacja - wystąpienie przeciw Bogu.

3. Ksiądz Piotr odprawia egzorcyzmy nad nieprzytomnym Konradem: wiadomość o uwięzionym Rollisonie, któremu Konrad siłą swej myśli poddał pomysł samobójstwa, uratowanie Konrada.
4. Dworek pod Lwowem - widzenie Ewy.
5. Cele Księdza Piotra - Widzenie - Polska jako Chrystus narodów.
6. Sypialnia w pałacu Nowosilcowa - sen Senatora - o łasce i niełasce cara.
7. Jeden z salonów warszawskich: towarzystwo stolikowe - konformiści, kosmopolici, zwolennicy cara i Nowosilcowa; towarzystwo „przy drzwiach” - patrioci, wśród nich Adolf, który opowiada o Cichowskim
8. Pałac Senatora - Nowosilcow, Bajkow i Pelikan rozmawiają o młodym Rollisonie; przybycie pani Rollison - matki chłopca - rozmowa z Senatoren; decyzja o zgładzeniu Rollisona, rozmowa z Księdzem Piotrem, który przepowiada śmierć Bajkowa i Pelikana,
 - o trwa bal (prawa strona - patrioci, zmuszeniu okolicznościami do uczestnictwa w balu, wśród nich Justyn Pol i A. Bestużew; lewa strona - zdrajcy, konformiści);
 - o wpada pani Rollison, już wie, że syn próbował popełnić samobójstwo, przeklina Nowosilcowa: Ksiądz Piotr mówi jej, że syn żyje, wzrasta lęk, który potęguje wiadomość o śmierci Doktora
 - o Ksiądz Piotr uzyskuje zezwolenie na widzenie się z Rollisonem, opuszcza pałac, na schodach spotyka Konrada, któremu przepowiada wolność, spotkanie z tajemniczym nieznajomym, służbę narodowi.
9. Noc Dziadów - Guślarz i Kobieta - rozmawiają o duchu, który już pojawił się podczas wesela Kobiety, ale był niemy. Duch się nie zjawia. W końcu pojawia się orszak, na którego czele jedzie mężczyzna ubrany w czarny strój - to ukochany Kobiety, prawdopodobnie Konrad - zmienił imię, o czym wcześniej mówił Guślarz, ma ranę na piersi - przeżył nieszczęśliwą miłość i ranę na czole - ślad po zmaganiach z Bogiem

Ustęp

1. Droga do Rosji - obraz wojsk i kibitek poruszających się po drogach biegnących w głąb Rosji.
2. Przedmieścia stolicy - car przeniósł się na zimę do centrum miasta.
3. Petersburg - spotkanie pielgrzyma z jednym z mieszkańców
4. Pomnik Piotra Wielkiego - historia pomnika.
5. Przegląd wojska - manewry żołnierskie, które dla zabawy urządził car.
6. Dzień przed powodzią petersburską 1824 r. Oleszkiewicz. - sylwetka Polaka, który wypowiada proroctwa dotyczące zagłady cara.

STRESZCZENIE KRÓTKIE:

Sc. I tzw. więzienna: samotny więzień śpi w celi. Nad nim stoi anioł, który przepowiada mu wolność. Więzień budzi się, ale zapowiedź wolności nie cieszy go - wie, że w zniewolonym kraju nikt nie może czuć się wolny. Jest jednak gotów do wielkich czynów, na znak tej gotowości zmienia imię z „Gustaw” na „Konrad”.

Sc. II Wielka Improwizacja: w celi Konrada, która jest największa, zbierają się

w Wigilię inni więźniowie. Tu opowiadają o swoim aresztowaniu, losie bliskich, innych więźniów. Jan Sobolewski opowiada o zsyłce na Syberię kolejnej grupy studentów. Wszyscy zostali oskarżeni o spisek przeciwko carowi, nikt ich nie bronił, śledztwo toczyło się w tajemnicy, zapadły bezprawne i niesprawiedliwe wyroki. Konrad wygłasza Wielką Improwizację - wyraz prometejskiego buntu przeciw takiemu losowi Polaków. Konrad żąda od Boga władzy nad swoim narodem, bo chce go uczynić wielkim. Posuwa się na granicę bluźnierstwa.

Sc. III Egzorcyzmy: do celi Konrada wchodzi ksiądz Piotr i odprawia egzorcyzmy, bo Konrad został opanowany przez szatana. Moralna czystość i pokora księdza pozwala mu zapanować nad diabłem, który zmuszony egzorcyzmami nie tylko opuszcza duszę Konrada, ale mówi, że Rollison - także więzień - może zostać uratowany, jeśli otrzyma przed śmiercią Komunię św.

Sc. IV Widzenie Ewy: w jednym z dworków młoda dziewczyna śni o tym, że stroi kwiatami obraz Matki Boskiej.

Sc. V Widzenie Księdza Piotra: w swojej celi ksiądz Piotr dostępuje zaszczytu poznania przyszłych losów Polski, która jako „Chrystus narodów” zbawi całą Europę przez swoją ofiarę.

Sc. VI Sen Senatora: szatani dręczą Senatora snami.

Sc. VII Salon warszawski: w Warszawie, w jednym z arystokratycznych salonów ma miejsce spotkanie towarzyskie. Zgromadzone przy stoliku damy narzekają, że odkąd senator Nowosilcow opuścił Warszawę i wyjechał do Wilna, nikt nie potrafi urządzić prawdziwego balu. Zgromadzeni przy drzwiach słuchają historii narodowego męczennika, Cichowskiego, którą opowiada Adolf. Scena kończy się znaną charakterystyką Polaków: „nasz naród jak lawa...”.

Sc. VIII Pan Senator (bal u Senatora): przed senatorem staje matka Rollisona, pani Rollison, która błaga, by zwrócił jej syna. Senator udaje, że nie wie, o kogo chodzi. Potem obiecuje się zająć sprawą. Następnie przesłuchuje księdza Piotra i udaje się na bal. W trakcie balu ginie Doktor, któremu śmierć przepowiedział ksiądz, a pani Rollisonowa wdziera się do sali balowej ze skargą, że jej syna wypchnięto przez okno z celi. Oskarża o to Nowosilcowa. Prowadzony na przesłuchanie Konrad mija się na schodach pałacu Nowosilcowa z księdzem Piotrem, który przepowiada mu wolność i ważną misję.

Sc. IX Noc Dziadów: Guślarz i tajemnicza kobieta widzą ducha z raną na czole. Kobieta rozpoznaje w nim ukochanego.

BOHATEROWIE:

Konrad - człowiek o wyjątkowej wrażliwości i bogatym życiu wewnętrznym. Przeczuwa istnienie świata metafizycznego i pragnie go poznać. Jest gorącym czcicielem Maryji Panny. Jego podstawowa cecha ujawnia się już w Małej Improwizacji - jest nią pycha, której symbolem staje się kruk. Pełnia osobowości Konrada zostanie jednak odkryta w Wielkiej Improwizacji. Tu bohater pokazuje kilka swoich twarzy. Jest poetą romantycznym, kreatorem - tworzy prawdziwą, żywą poezję, a jego

akt twórczy jest taki sam, jak akt boski. Jest wieszczem narodowym - przewodnikiem. Kocha naród, w pełni się z nim utożsamia, pragnie ofiarować mu wolność i nieśmiertelność, ale za cenę absolutnego podporządkowania. Konrad chce władzy tyrańskiej. Jako niepospolita, równa Bogu istota, pragnie rządzić duszami i uczuciami poddanych i dlatego poniesie klęskę.

Ksiądz Piotr - bernardyn, odważny, patriota, odwiedza więźniów, podnosi ich na duchu, pociesza. W odróżnieniu od Konrada, najważniejszą cechą duchownego jest pokora. Dzięki niej ma moc egzorcysty, potrafi zwyciężać złe duchy. Opiera się ich pokusom, wydobywa od nich cenne informacje o Rollisonie. Pomaga Konradowi podnieść się z upadku, jest tak szlachetny, że bierze na siebie grzech jego bluźnierstw i dzięki temu "wnosi pokój w dom pychy". Pokora pozwala także Księdzu Piotrowi poznać przyszłe losy narodu, o co daremnie prosił Konrad. Zakonnik umie jednak być odważny, nieustraszony i otwarcie przeciwstawić się tyrańskiej władzy, co widać w scenie przed balem u Nowosilcowa. Ujawnia się przy tym jego zdolność przewidywania przyszłości. Jego odwaga, przenikliwość i stanowczość sprawiają, że Nowosilcow pozwala mu na widzenie się z Rollisonem i puszcza wolno. W ostatniej scenie I aktu Ksiądz Piotr udziela Konradowi ostatnich wskazówek, co do jego przyszłej roli oraz przepowiada mu wolność.

Anioły - bohaterowie epizodyczni, fantastyczni; duchy dobre, czuwają nad Konradem.

Diabły - bohaterowie epizodyczni, fantastyczni; złe duchy, głosy z lewej strony, budzą w duszy Konrada złe myśli o zemście, rozniecają pychę, chęć równania się z Bogiem, żądania władzy nad duszami ludzkimi. Myślą, że uda się im zgubić bohatera, nakłaniają go do bluźnierstwa

BOHATER BAJRONICZNY - wielki indywidualista, buntownik, osoba niezwykle tajemnicza, która często występuje przeciw powszechnie przyjętym prawom i normom społecznym.

MESJANIZM - zbiór przekonań i przeświadczeń o szczególnej roli Polski w dziejach świata.

PROMETEIZM - postawa etyczna, dla której ideałem moralnym jest dobrowolne podporządkowanie działań jednostki dobru większych grup społecznych lub nawet całej ludzkości. Nawiązuje do mitycznej postaci Prometeusza.

KONRAD WALLENROD

Adam Mickiewicz

CZAS I MIEJSCE AKCJI:

Akcja rozgrywa się w XIV w., miejscem akcji jest średniowieczna Litwa.

PLAN WYDARZEŃ:

1. Omówienie sytuacji politycznej Litwy, która jest zagrożona ekspansją Krzyżaków.
2. Ma być wybrany wielki mistrz Zakonu; liczącym się kandydatem jest tajemniczy Konrad Wallenrod, którego nieodłącznym przyjacielem i powiernikiem jest mnich Halban.
3. Konrad zostaje wielkim mistrzem wprowadza rygor w życiu zakonnym.
4. Często odwiedza mieszkankę wieży z którą toczy tajemnicze dialogi.
5. Na zamku krzyżackim odbywa się uczta na której pojawia się „stary wieszcz” - tajemniczy litewski wajdelota, śpiewa pieśń i opowiada.
6. retrospekcja: powrót Litwinów z wojennej potyczki, wśród nich młodzieniec i jego starszy opiekun; młodzieniec opowiada Kiejstutowi swoją historię: jako dziecko dostał się do niewoli krzyżackiej został ulubieńcem Winrycha von Kniprode, ale chętnie słuchał opowieści starego litewskiego wajdeloty; nazywano go Walter Alf; chłopiec dorastał jako Litwin, skorzystał z pierwszej okazji, aby przejść na stronę Litwinów; Walter ożenił się z Aldoną córką Kiejstuta, ale opuścił żonę, aby nieść pomoc zagrożonej przez Krzyżaków Litwie.
Wajdelota kończy pieśń zapowiadając, że imię Alfa będzie kiedyś szeroko znane na Litwie;
7. Konrad, wyraźnie poruszony opowieścią wajdeloty śpiewa balladę Alpuchara - opowieść o bohaterskim Arabie Almanzorze, który zaraził się dżumą i chory wszedł do obozu Hiszpanów; pozornie się z nimi bratając wniósł między wrogów zarazki śmiertelnej choroby;
8. Następuje ogólne zdziwienie, zgromadzonych rycerzy zaskakuje zachowanie wielkiego mistrza, krążą pogłoski, że to Halban, przebrany za wajdelotę, śpiewał Konradowi pieśń, która go tak wzburzyła. Mnożą się pytania.
9. Konrad prowadzi Krzyżaków przeciw Litwinom. Prowadzi wojnę tak, że Zakon ponosi druzgocącą klęskę.
10. Tajemne zakonne zgromadzenie odkrywa, że Konrad Wallenrod nie jest nim w rzeczywistości, był giermkim rycerza o takim nazwisku, który zaginął podczas walk w Palestynie. Na Konrada zapada wyrok śmierci. Okazuje się, że to Walter Alf, a kobieta z wieży to jego żona - Aldona.
11. Wallenrod rozmawia z Pustelnicą, to ich ostateczne rozstanie.

12. Wieki mistrz wypija truciznę. Halban żegna się z nim i odchodzi, aby opowiedzieć Litwinom o ich bohaterze.
13. Konrad daje Aldonie znak, że umiera (błysk lampy), z pustelniczej wieży słysząc śmiertelny jęk.

STRESZCZENIE KRÓTKIE:

Akcja powieści rozgrywa się w Marienburgu (Malborku) - siedzibie Krzyżaków oraz na Litwie (w ojczyźnie tytułowego bohatera). Głównym i tytułowym bohaterem powieści jest tajemniczy (nie wiadomo, jak naprawdę się nazywał) Litwin. Kiedy był dzieckiem, na jego miasto napadli Krzyżacy, złupili je, jego rodziców zabili, a jego porwali. Wychowywał się u rycerza Diterycha von Kniprode, ale często przebywał w towarzystwie litewskiego wajdeloty (śpiewaka, poety, wieszczka), Halbana. Ten wpoił mu tożsamość narodową i nakłaniał do zemsty na prześladowcach Litwy. Bohater nosił wówczas imię Walter Alf.

W czasie jednej z bitew Walter i Halban przedarli się na stronę litewską. Tak przedostali się na zamek księcia Kiejstuta. Tu Walter opowiedział wszystko, czego zdołał się dowiedzieć o zakonie krzyżackim, a co mogło być pomocne w prowadzeniu walki: jego organizacji, uzbrojeniu, sposobach walki. Niestety było coraz bardziej oczywiste, że Litwa nie obroni się przed wrogiem.

Na zamku Kiejstuta Walter poznał jego córkę, Aldonę. Pokochali się i pobrali, ale kiedy stało się jasne, że w walce przeciwko Krzyżakom pozostały już tylko podstęp i zdrada, Walter nie wahał się poświęcić miłości do żony i własnego honoru. Opuścił Aldonę i wrócił do zakonu, gdzie przedstawił się jako rycerz krzyżacki, Konrad Wallenrod. Aldona podążyła za nim, zamknęła się w wieży nieopodal Malborka i żyła jako pustelnica.

Po kilku latach Konrad Wallenrod został obrany wielkim mistrzem. Trzymał zakon żelazną ręką. Odwlekał, ile mógł, moment, w którym poprowadzi rycerzy zakonnych na śmierć i straci rycerski honor. Ostatecznie, pod naciskiem Halbana, który jako wajdelota znalazł się na zamku krzyżackim, Konrad wyrusza na wojnę z Litwą. Wprowadza zakonników w pułapki, przeciąga walkę, tak, że na polu bitwy zastaje ich sroga zima. Większość rycerzy ginie. Zakon jest zrujnowany, Litwa uratowana.

Niestety Konrad Wallenrod w tej walce również staje po stronie przegranych. Popełnia samobójstwo, w ślad za nim podąża Aldona - pustelnica.

BOHATEROWIE:

Konrad Wallenrod, Walter Alf - porwany jako dziecko Litwin, mimo wychowania w zakonie krzyżackim nie zatracił własnego poczucia narodowego. Halban rozbudził je nawet w Konradzie tak mocno, że ten, wyrzekłszy się rodzinnego szczęścia i ukochanej Aldony, poświęcił rycerski honor i własne życie i podstępem doprowadził Zakon do zguby. Wallenrod ma wiele cech bohatera bajronicznego: buntuje się przeciwko układom politycznym, za wszelką cenę pragnie zniszczyć Zakon. Jest bardzo uczciwy, wie, że popełnia zdradę, ale nie zmienia raz podjętej decyzji. Do tych cech dołączają się właściwości **bohatera walenrodycznego**, co ma związek z polskim rodowodem tej postaci. Konrad działa z pobudek patriotycznych, wartości, pomiędzy którymi wybiera, to: ojczyzna i własna szczęśliwa rodzina. Ale każdy wybór przyniesie jego osobistą klęskę, dlatego można mówić o tragizmie tego bohatera. Jest rozdarty wewnętrznie - pragnie wolności ojczyzny i własnego szczęścia, waha się, ale wybiera obowiązek patriotyczny. Motywację jego działania można określić jako patriotyczno-prometejską. Konrad ma także cechy prometejskie: jest gotów do najwyższych poświęceń w imię dobra własnego narodu.

Halban - opiekun i powiernik Konrada, czuwa nad realizacją planu zemsty, jest przy bohaterze w chwilach jego słabości, przypomina o obowiązku ratowania ojczyzny. Halban to jednak przede wszystkim wajdelota - śpiewak, który przekaże następnym pokoleniom pieśń o narodowym bohaterze. Jego rola jest nie mniej ważna niż rola Konrada, ponieważ dzięki pieśni naród może zachować swoją tożsamość.

Aldona - Pustelnica z wieży, z daleka towarzyszy mężowi, zna jego uczucia i cierpienia, ale podporządkowała się jego woli i teraz nie chce wracać do przeszłości. Obawia się, że jej mąż nie jest już mężczyzną jakiego znała. Aldona i Konrad to romantyczni kochankowie - istoty, które doskonale się rozumieją i wzajemnie dopełniają. Aldona jest pewna, że ich związek będzie trwał w zaświatach.

●Juliusz Słowacki●

ROZŁĄCZENIE

Juliusz Słowacki

Wiersz ma charakter intymnego wyznania i jest formą listu, który podmiot liryczny pisze do ukochanej osoby. Osoba mówiąca w wierszu przebywa z dala od ojczystego kraju, jest pogrążona w smutku, wraca wyobraźnią do dobrze znanych mu stron, wspomina szczególnie mu bliską osobę podczas wykonywania codziennych zajęć. Miejsce pobytu podmiotu zostało zobrazowane w sposób wyrazisty. Odległość pomiędzy

nimi powoduje ogromną tęsknotę i nie pozwala im o sobie zapomnieć. W ostatniej zwrotce wiersza podmiot liryczny wyraża przekonanie o niemożliwości spotkania dwojga rozłączonych. Żali się, że ich rozstanie będzie wieczne. Każda strofa przesycona jest bólem spowodowanym rozłąką i brakiem nadziei na spotkanie. Ale chodź rozłączeni jedno o drugim pamięta.

GRÓB AGAMEMNONA

Juliusz Słowacki

Wiersz wyraźnie dzieli się na dwie części. Część pierwsza ma charakter luźnych refleksji, dotyczących własnej poezji, które poeta snuje w trakcie zwiedzania grobu Agamemnona. Przypominając krwawe dzieje rodu Atrydów poeta uświadamia sobie, że dawne, bohaterskie dzieje zna dzięki Homerowi. Promień słońca wdzierający się do grobowca poprzez zasłonę z liści został porównany przez poetę do struny z harfy Homera. Wówczas Słowacki oddając hołd wielkiemu greckiemu epikowi odczuwa niedoskonałość własnej poezji, przyznaje, że nie umie wydobyć czarownych dźwięków ze strun Homerowej harfy.

Druga część to bolesny rozrachunek z własnym narodem, któremu poeta pragnie uświadomić zarówno przyczyny klęski powstania listopadowego, jak i utraty niepodległości.

Słowacki ukazuje siebie mknącego na koniu przez Grecję. Żaden Polak nie ma prawa zatrzymać się pod Termopilami, gdzie Spartanie bohatersko walcząc z Persami zginęli, nikt nie oddał się do niewoli, a czyn ich na zawsze pozostał symbolem patriotyzmu i poświęcenia dla ojczyzny. Niestety, Polacy nie wykazali się taką odwagą i gotowością poświęcenia życia dla ojczyzny.

Polacy, nadal skrępowani łańcuchem niewoli, nie mogą bez zażenowania stanąć nad mogiłą Leonidasza. Jedynym miejscem, godnym Polaka jest niestety Cheronea, gdzie Grecy uciekli z pola walki i utracili niepodległość. Słowacki stara się odnaleźć przyczyny upadku niepodległości. Słowacki wytyka też polskiej szlachcie skłonność do wystawnego, pełnego przepychu życia i do naśladowania obcych wzorów. W wierszu zawarta została również wizja nowej, wolnej Polski - narodu zjednoczonego, spójnego wewnętrznie, a tak potężnego, że ludy przełęknie.

TESTAMENT MÓJ

Juliusz Słowacki

Utwór jest poetyckim wyznaniem skierowanym do przyjaciół oraz przyszłych pokoleń. Podmiot liryczny - utożsamiany tu z samym poetą -

dokonuje podsumowania swego życia. Żył z wami, cierpiałem i płakałem z wami - stwierdza określając tym samym swoje współuczestnictwo w życiu rodaków. Ubolewa również, iż nie ma komu przekazać swojego talentu, swojej twórczości. W apostrofie do przyjaciół i czytelników utworu prosi o pamięć i docenienie faktu, iż życie swe poświęcił dla ojczyzny. Wzywa również Polaków do nieustannej walki o wolność, o narodową tożsamość. Poeta wierzy również w siłę swej poezji i ta nadzieją żegna się z czytelnikami.

ELEMENTY POETYCKIEGO TESTAMENTU SŁOWACKIEGO:

- Stosunek poety do przyjaciół i narodu
- Prośby poety
- Nakazy dla narodu
- Podkreślenie spełnienia przez poetę patriotycznego obowiązku wobec ojczyzny
- Nastrój smutku i osamotnienia poety
- Określenie roli swojej poezji w życiu narodu w przyszłości

LIRYKA PATRIOTYCZNA

SOWIŃSKI W OKOPACH WOLI

Juliusz Słowacki

"W starym kościółku na Woli został generał Sowiński starzec o drewnianej nodze..." tymi słowami rozpoczyna się wiersz. Poeta opisuje w nim ostatnie chwile życia jednego z obrońców Warszawy - generała Sowińskiego. Józef Longin Sowiński zasłużył się w dziejach Polski nie tylko udziałem w powstaniu listopadowym. Brał udział w powstaniu kościuszkowskim oraz kampanii napoleońskiej na Moskwę w 1812 r. Walcząc pod dowództwem księcia Józefa Poniatowskiego w bitwie pod Możajskiem został ranny i stracił nogę. Za bohaterstwo otrzymał od Napoleona krzyż Legii Honorowej a od Poniatowskiego krzyż "Virtuti Militari". W czasie powstania listopadowego pełnił funkcję szefa sztabu artylerii i jako jeden z obrońców Warszawy walczył na Reducie Wolskiej. Właśnie tam, w okopach Woli rozgrywała się ostatnia walka w życiu generała. Sowiński walczył sam, przeciw całemu oddziałowi rosyjskiemu. Jego odwaga, męstwo i patriotyzm wzbudzały respekt i szacunek wśród carskich żołnierzy. Nie chcąc, aby generał ginął tak marną śmiercią zaproponowali mu kapitulację. Jednak dla Sowińskiego najważniejszy był honor- był gotów bronić ojczyzny do ostatniej kropli krwi. Jedyna śmierć, jaką uznawał to śmierć w obronie ojczyzny.

Drewniana noga- symbol kalectwa- wcześniej była dla niego ciężarem, utrudniała mu poruszanie, powodowała liczne żarty i docinki ze strony młodzieży. Teraz zmusiła go do pozostania na posterunku i stawienia czoła śmierci.

Pomimo poświęcenia Sowiński nie uważa siebie za świętego czy męczennika. Jest prawym Polakiem, patriotą, gotowym walczyć i oddać życie za swoją ojczyznę.

W utworze można odnaleźć motyw średniowiecznego rycerza. Sowiński jest idealnym rycerzem. Jest wierny ojczyźnie i oddaje za nią życie. Ginie na polu walki- najgodniejszą śmiercią rycerza.

POGRZEB KAPITANA MEYZNERA

Juliusz Słowacki

Utwór łączy w sobie cechy liryki refleksyjnej i opowieści poetyckiej, w której liryczny podmiot zbiorowy rozmyśla nad losem człowieka, który mimo dokonania czynów ważnych dla kraju skazany zostaje na nędzę. Utwór kończy apostrofa do Boga, w której podmiot liryczny prosi o to, by podobne zdarzenia nigdy nie miały już miejsca.

Liczne pytania retoryczne również dotyczące losu powstańca podbudowują nastrój wiersza, pełen zadumy i żalu. Utwór otwierają wersy wprost opisujące los, który mógłby przypaść kapitanowi Meyznerowi. Pochowany w zbiorowej mogile, czyli w miejscu, gdzie grzebano ludzi bezdomnych i nędzarzy, było realnym zagrożeniem, na które nie mogli pozwolić przedstawiciele emigracji polskiej. Dla podmiotu lirycznego oczywiste było, że człowiek taki jak Józef Meyzner pochowany powinien zostać z honorami. Wizja zapomnianej przez potomnych zbiorowej mogiły napełniała go niedowierzaniem i strachem. Ostatnie godziny Meyznera również napełniały osobę mówiącą bólem.

Utwór kończy się bezpośrednim zwrotem do Boga. Podmiot liryczny, przemawiający w imieniu ogółu, zwraca się do niego, by pamiętał o pozostałych osobach, które

kończą swoje życie na emigracji. Wznosząc błagalną modlitwę do Boga zbiorowy podmiot liryczny prosi, by ten kierował ich losami w taki sposób, by już nigdy nie powtórzyło się to, co niemal doszło do skutku w przypadku pogrzebu kapitana Meyznera.

KORDIAN

Juliusz Słowacki

CZAS I MIEJSCE AKCJI:

Akcja utworu rozgrywa się początkowo w noc sylwestrową 1799 roku (Przygotowanie), akt II dzieje się w roku 1828. Miejscem akcji jest Londyn (James Park), Dover, willa włoska, Rzym, Mont Blanc oraz Warszawa.

PLAN WYDARZEŃ:

Przygotowanie

Noc sylwestrowa 31 XII 1799 - w Karpatach w grocie Twardowskiego szatan stwarza przywódców powstania listopadowego.

Prolog - Wypowiedzi trzech Osób:

Pierwsza Osoba: poezja ma łagodzić ból po stracie wolności.

Druga Osoba: apokaliptyczna wizja współczesnej rzeczywistości.

Trzecia Osoba: prawdziwa poezja jest ponadczasowa, pozwala zachować świadomość narodową.

Akt I

Kordian rozmyśla o śmierci przyjaciela; brak mu celu, próbuje mu pomóc stary wierny sługa - Grzegorz.

Po rozmowie z ukochaną Laurą Kordian pragnie popełnić samobójstwo, próbuje, ale mu się to nie udaje.

Akt II

Kordian podróżuje i zdobywa życiowe doświadczenie

Anglia - pieniądz rządzi światem;

Włochy - nawet miłość można kupić, ale jest to wówczas puste, nieszczerze i sztuczne uczucie (historia z Wiolettą); niewolę Polaków sankcjonuje nawet papież - głowa Kościoła, co jest dowodem, że w świecie liczy się siła i przewaga polityczna.

Improwizacja na szczycie Mont Blanc:

Kordian staje się patriotą, który będzie walczył o wolność swojego narodu;

bohater określa rolę Polski w dziejach Europy: poświęci się w walce o wolność wszystkich ciemniejących narodów.

Akt III

Koronacja cara na placu zamkowym w Warszawie.

Spotkanie spiskowców w lochach kościoła św. Jana, odbywa się głosowanie nad zamachem na cara, w końcu Kordian podejmuje się go zabić.

Przed sypialnią cara: Strach i Imaginacja (oznaki słabości psychicznej) uniemożliwiają Kordianowi wykonanie zadania; zostaje aresztowany, a następnie zamknięty w szpitalu dla obłąkanych.

Wizyta Doktora - szatana.

Kordian przed carem i księciem Konstantym - skok ponad bagnetami; spowiedź Kordiana i przygotowanie na śmierć.

Spór cara i księcia Konstantego: car chce śmierci Kordiana, Konstanty jego ułaskawienia.

Plac Marsowy - Kordian przed plutonem egzekucyjnym.

STRESZCZENIE KRÓTKIE:

Dramat rozpoczyna się sceną Przygotowania. W noc sylwestrową 1799r. diabły i czarownice spotykają się w Karpatach w grocie czarnoksiężnika Twardowskiego, by podjąć decyzje w sprawach świata. Tworzą również przywódców powstania narodowego Polaków.

Miejszem akcji w akcie I jest dworek szlachecki na prowincji. Tytułowa postać dramatu to bohater romantyczny. W pierwszym akcie przeżywa typowy dla tej epoki ból świata, ból istnienia, które tu zostały określone jako „jaskółczy niepokój”. Jest nieszczęśliwie zakochany w starszej od siebie Laurze, która lekceważy jego uczucie. Pod wpływem braku poczucia sensu istnienia i zawodu miłosnego Kordian, wzorem Wertera, próbuje popełnić samobójstwo. Zostaje tylko ranny.

Kolejnym etapem jego biografii są, również charakterystyczne w romantyzmie, podróże. Bohater odwiedza Londyn, Rzym. Kordian - Wędrowiec przekonuje się, że wszystko można kupić, nawet miłość. Papież nie tylko nie wspiera Polaków, ale grozi potępieniem za zbrojne zrywy przeciwko zaborcom, bo jest uległy wobec silniejszych od siebie. W końcu, na górze Mont Blanc Kordian podejmuje się spełnić rolę patrioty i walczyć o niepodległość. Formułuje tu także hasło dotyczące roli Polski w dziejach Europy: „Polska Winkelriedem narodów!”. Jej zadaniem jest bohaterstwo w walce o wolność ludów nawet za cenę istnienia.

Po improwizacji na szczycie Mont Blanc bohater trafia do Warszawy, gdzie na króla Polski koronuje się car Mikołaj I. Zostaje spiskowcem i w podziemiach kościoła św. Jana, widząc słabość i niezdecydowanie spiskowców, podejmuje się dokonać zamachu na cara. Przeszkadzają mu w tym własne lęki. Zostaje aresztowany i trafia do szpitala dla

obłąkanych. Tu odwiedza go Doktor - Szatan, który pokazuje mu bezsens cierpienia dla ludzi.

Ostatnia scena, w której Kordian bierze udział, to scena na Placu Zamkowym. Ma się tu odbyć egzekucja Kordiana skazanego na śmierć za próbę zamachu na cara. W ostatniej chwili posłaniec przynosi ułaskawienie, ale nie wiadomo, czy uda mu się przerwać egzekucję. Tak kończy się pierwsza część trylogii.

BOHATEROWIE:

Grzegorz - stary, oddany sługa, jest przerażony stanem Kordiana (akt I), próbuje wzbudzić w nim uczucia patriotyczne (opowiada o swoich żołnierskich przygodach, a potem o zesłaniu i o okrucieństwie Rosjan), kocha Kordiana jak syna, w akcie III ten żegna go słowami: "Bądź zdrow - mój wierny - ojczyzna".

Doktor - odwiedza Kordiana w szpitalu dla obłąkanych, jego zachowanie wskazuje, że to Szatan. Udowadnia Kordianowi bezsensowność jego poświęcenia, pokazuje mu dwóch wariatów (jeden uważa się za Atlasa, drugi za krzyż Chrystusa), aby udowodnić, że Kordian ze swoją ideą przywódcy jest podobny do nich.

Kordian w akcie I:

To młody 15-letni chłopiec, cierpiący na chorobę wieku, która w dramacie nosi miano "jaskółczego niepokoju". Kordian odczuwa apatię, nudę, niechęć do życia które według niego jest bezsensowne i pozbawione celu. Przeżywa także nieszczęśliwą miłość do Laury, kobiety starszej od niego, która lekceważy jego uczucie. Kordian popada w różne, skrajnie odmienne nastroje. Tego rodzaju stan duchowy prowadzi go w końcu do nieudanej próby samobójczej.

Kordian w akcie II:

To wędrowiec, który na ścieżkach świata zdobywa życiowe doświadczenie. Poznaje wartość kupionej za pieniądze miłości, stosunek

papieża do tragedii Polaków. Kordian traci złudzenia, dojrzewa. Formuje się polski patriota, który będzie walczył o wolność ojczyzny. Akt II zakończony jest improwizacją na szczycie Mont Blanc, w czasie której Kordian przeżywa wewnętrzną przemianę. Chce zostać przywódcą, ale nie pragnie otrzymać, "rządu dusz" (jak Konrad), uważa, że ludzie powinni dobrowolnie mu się podporządkować. Ma poczucie własnej wyjątkowości.

Kordian w akcie III:

Kordian występuje w roli spiskowca, który podejmuje się zabić cara. Ten zamiar udaremnia jego własna słabość psychiczna (Strach i Imaginacja). Przeżywa głębokie załamanie. W końcu pragnie złożyć swe życie w ofierze ojczyźnie (zostaje na niego wydany wyrok śmierci). Nie znamy dalszych losów bohatera. Nie wiadomo, jaką rolę przewidział dla niego Słowacki w kolejnych częściach trylogii, którą zamierzał stworzyć.

●Zygmunt Krasiński●

NIE-BOSKA KOMEDIA

Zygmunt Krasiński

CZAS I MIEJSCE AKCJI:

miejscem akcji dramatu są:

w części I: wnętrze wiejskiego kościoła, komnata, pokój sypialny Męża i Żony, ogród, górskie ustronia i dom obłąkanych;

w części II: cmentarz, wąwóz górski, dom Męża;

w części III: szalas przechrztów, namiot Pankracego, obóz rewolucjonistów w lesie, ruiny świątyni;

w części IV: zamek Świętej Trójcy, jego komnaty, dziedziniec i podziemia

Czas: nie jest bliżej określony

PLAN WYDARZEŃ:

Część I

1. Ślub Męża.
2. Sypialnia młodej pary - mąż śni o Dziewicy (stworzonej przez szatana), która jest dla niego uosobieniem czystej poezji.
3. Chrzcziny Orcia, Mąż zachowuje się wobec żony oziębło; przybywa Dziewica, za którą Mąż idzie aż na skraj przepaści, ratuje go Anioł Stróż.
4. Maria (Żona) popada w obłąd, umiera w szpitalu dla obłąkanych, w ramionach Męża.

Część II

1. Orcio wykazuje talent poetycki, co przygnębia hrabiego Henryka, który z powodu poezji przeżył tragedię.
2. Kuszenie hrabiego przez Orła - uosobienie bohaterstwa i sławy (stworzony przez szatana). Henryk podejmuje decyzję i staje na czele arystokracji.
3. Orcio ślepie.

Część III

1. Panuje rewolucja, dotychczasowi poddani występują przeciw swoim panom. Pankracy - wódz rewolucjonistów wydaje rozkaz przechrzcie (żyd, który zmienił wiarę), aby powiadomił Henryka o tym, że wódz rewolucji chce się z nim spotkać.
2. Hrabia Henryk w obozie rewolucjonistów.
3. Spotkanie wodzów.

Część IV

1. Okopy Świętej Trójcy (obóz arystokratów) - Henryk jako przywódca przygotowuje obronę (arystokraci chcą układów).
2. Henryk i Orcio w podziemiach - duchy przepowiadają śmierć.
3. Nierówna walka, Orcio ginie trafiony kulą, Henryk skacze w przepaść.
4. Na gruzach starego świata staje Pankracy, przeciw niemu występuje Chrystus Zbawiciel - Pankracy umiera.

STRESZCZENIE KRÓTKIE:

Główny bohater - Mąż - bierze ślub z kobietą, którą, jak mu się wydaje, kocha. Czuje się poetą, pragnie tworzyć prawdziwą poezję. Żyje

marzeniami, stąd tak łatwo szatanowi opętać jego duszę. Zsyła mu Dziewicę - będącą dla Męża uosobieniem żywej poezji, piękna. Porzuca zrozpaczoną Żonę i rusza z Dziewicą. Ta niemal doprowadza go do zguby. Ratuje go anioł. Mąż powraca do domu, ale okazuje się, że Żona umiera w szpitalu dla obłąkanych, a syn - Orcio - jest poetą. Dziecko jest słabe, wątłe, utrzymuje kontakt ze światem nadprzyrodzonym (widzi ducha matki), przewiduje przyszłość. Traci też stopniowo wzrok. Tymczasem wybucha rewolucja, a Mąż, teraz już Hrabia Henryk staje na czele arystokracji, przeciw której walczą rewolucjoniści. Henryk wybiera się do ich obozu, aby poznać przeciwnika. Widzi, że rewolucjoniści to tak naprawdę ludzie, którzy marzą o życiu arystokracji. Chcą pieniędzy, żywności, chcą się bawić. Spotyka się także z przywódcą rewolucjonistów, Pankracym. Utwierdza się w przekonaniu, że rewolucjoniści nie proponują żadnych nowych idei. Ostatecznie Henryk ginie na polu walki. Przegrywa także Pankracy, który na gruzach starego świata chciał budować zupełnie nowe dzieło. Nad zrujnowanym przez rewolucjonistów światem panuje Chrystus - Zwycięzca, którego Pankracy widzi na moment przed śmiercią.

BOHATEROWIE:

Hrabia Henryk - Mąż - Henryk to typowy bohater romantyczny. Zawiera związek małżeński (z przeciętną, ale bardzo go kochającą kobietą), który szybko go nuży. Jest wybitnie uzdolnionym poetą, ma poczucie wyższości, pogardza innymi, a są to wszystko wady prowadzące do klęski. Poszukuje idealnej kochanki, dlatego tak łatwo daje się zwieść Dziewicy będącej dla niego uosobieniem żywej poezji. Ale okazuje się ona wcieleniem Szatana, a poezja tworzona przez Henryka jest stereotypowa, martwa, ponieważ Mąż nie potrafi odróżnić prawdziwej poezji od poetyckiej prozy. Widząc tragedię, która dotknęła jego rodzinę (żona popada w obłęd) hrabia Henryk wyrzeka się poezji, będzie go ona jednak prześladować przez całe życie.

W części III Henryk jest działaczem społecznym, przywódcą arystokracji. W rewolucyjnym chaosie potrafi właściwie ocenić sytuację, wie, że radykalny przewrót nie zmieni układów społecznych, dawną arystokrację zastąpi nowa. Zna także wady swojej warstwy, a mimo to obejmuje przywództwo. Przeżywa osobiste tragedie - śmierć żony, chorobę synka, wreszcie jego śmierć. Widząc zwycięstwo rewolucjonistów popełnia samobójstwo. Bohater do końca pozostaje wielką indywidualnością.

Pankracy - przywódca rewolucjonistów, człowiek z ludu, bez przeszłości - nie ma przodków, tradycji. Pankracy jest silnym, konsekwentnym i upartym człowiekiem, dzięki temu udało mu się osiągnąć pozycję przywódcy. W pełni panuje nad podburzonym tłumem, inni spośród elity rewolucjonistów boją się go i całkowicie się mu podporządkowują. Jest niezależny, ma świadomość swojej wielkości i właśnie to jest powodem jego samotności. Pankracy przeżywa wątpliwości, ale z nikim się nimi nie dzieli. Sam podejmuje ryzyko i sam chce za

to odpowiadać. Mimo postulatu równości wszystkich obywateli Pankracy jest wyróżniany. W obozie rewolucjonistów nazywa się go Wielkim Obywatelem. Pankracy uważa, że cel uświęca środki. Jego niezłomna wiara załamuje się po ostatecznym zwycięstwie. Na gruzach starego świata Pankracy przeżywa falę skruchy, mówi o konieczności zmazania zbrodni poprzez stworzenie raju na ziemi. To jednak nie zmaże jego win. Dlatego Pankracy zostaje pokonany przez Chrystusa Zbawiciela.

Orcio - syn Męża, obdarzony poetyckim geniuszem chłopiec, który ma moc tworzenia prawdziwej poezji. To stanie się jego przekleństwem. Nadwrażliwy, o słabej konstrukcji psychicznej, Orcio stoi na pograniczu świata duchów i rzeczywistości żywych. Dziecko nie jest genialnym poetą, jest raczej napiętnowane poezją. Cierpi. Fizycznym aspektem jego cierpienia jest ślepota, na którą zapada.

- W romantyzmie dziecko było traktowane jako istota szczególnie przeznaczona do kontaktu ze światem nadprzyrodzonym.
- Postać ślepcy w literaturze od najdawniejszych czasów była kojarzona z niepospolitym geniuszem poetyckim - za ślepcę był uważany legendarny Homer. W ten sposób w postaci Orcia Krasiński koncentruje stereotypy dotyczące prawdziwego twórcy, dziecko symbolizuje ideał poety.

Henryk o arystokracji: warstwa, która przechowała bardzo ważne dla bytu narodowego wartości: wiarę katolicką, obyczaj, tradycję, zasady życia społeczno-politycznego.

Pankracy o arystokracji: ludzie, którzy spędzali życie gnębiąc innych, wyzyskując warstwy postawione niżej w hierarchii społecznej.

Cel przywódcy arystokracji - hrabiego Henryka: Pragnie ocalić istniejący porządek świata, choć wie, że arystokracja to warstwa, która nie nadaje się do przewodzenia, opiekowania się narodem.

PRAWDZIWE CELE REWOLUCJONISTÓW:

gen. Bianchetti - pragnie pozycji i władzy, gardzi motłochem, stoi zawsze po stronie silniejszych

Żydzi - dążą do obalenia chrześcijaństwa, rewolucja ma im w tym pomóc, tylko pozornie przyjęli wiarę chrześcijańską.

Pankracy o rewolucjonistach: Ludzie nowej wiary, którzy walczą, by pomścić swoje krzywdy według Pankracego, ludzie, którzy stworzą nowy, lepszy świat, zburzywszy stary.

Przywódcą rewolucjonistów uważa, że przyszłe pokolenia będą ludźmi wolnymi.

Henryk o rewolucjonistach: Rewolucjoniści to ludzie pozbawieni wiary i moralności, walczą, aby zająć miejsce dawnej arystokracji, niczego nie osiągną, efektem krwawej walki będą na nowo rozpusta, złoto i krew.

Cel przywódcy rewolucjonistów, Pankracego: chce wprowadzić nowy porządek, ale nie precyzuje, na czym miałby on polegać, ma się za władcę mas rewolucyjnych, bezkrytycznie wierzy w rewolucję.

●Cyprian Norwid●

MOJA PIOSNKA (I)

Cyprian Norwid

Moja piosnka przynosi refleksje człowieka bezradnego wobec przeciwności losu. Symbolem obecnego w wierszu smutku jest czarna nić. Czarna nić symbolizuje nieszczęśliwe dni żywota, przedzone przez Mojry w przeciwieństwie do białej nici, która oznacza dni szczęśliwe. Podmiot liryczny przekonuje, iż z jego sytuacji nie ma wyjścia. Ze swoim problemem zmagają się zawsze i wszędzie. Gesty mówiącego przykuwają uwagę nienaturalnością, teatralnością. Nie pasują także do wyeksponowanego wcześniej nastroju bezsilności – wydają się nieswoje, cudze. Być może właśnie stąd bierze się kpina obserwatorów.

Bezradność artysty wynika z tego, że nie stworzył on jeszcze swojej koncepcji poezji. Wielkość i żywotność występujących wzorców skazuje go na obracanie się wokół cudzych ról i utrudnia wyartykułowanie własnego programu. Zapewne właśnie świetność, wysoka ranga dokonań poprzedników nie pozwala mu zdystansować się wobec ich autorytetów.

W Mojej piosnce przemawia młody Norwid, który dopiero poszukuje własnej tożsamości poetyckiej. Swoje położenie uważa za niezwykle trudne – niełatwo mu sformułować własny, oryginalny program, kiedy musi zmagać się z wielką tradycją poprzedników. Jednak, jak wiemy, brawurowo podołał temu wyzwaniu, kształtując swój model poezji w opozycji do estetyki romantyzmu, zwłaszcza spod znaku Mickiewicza.

W WERONIE

Cyprian Norwid

Wiersz jest rozmową między cyprysami a ludźmi uczonymi, czyli między rozumem człowieka a uczuciem przyrody. Dyskusja ta ma miejsce w Weronie mieście, w którym rozegrała się szekspirowska tragedia „Romeo i Julia”.

Ukazuje się obraz spadającej gwiazdy, która wynurza się z cichego, niepozornego błękitu nieba. gwiazda staje się głównym tematem sporu.

Dyskusja toczy się wokół tego, czym jest owa gwiazda? Według cyprysów jest „łzą znad planety”, czyli symbolem współczucia, jakie okazuje niebo człowiekowi i jego niedoli. Natomiast według ludzi wykształconych jest to jedynie kamień, meteoryt - zwykłe zjawisko fizyczne.

Różne postrzeganie gwiazdy ma różne konsekwencje dla człowieka. Druga interpretacja sprawia, że człowiek pozostaje osamotniony, gdyż jego losy są niebu obojętne.

Sposób postrzegania gwiazdy przez cyprysy daje człowiekowi poczucie czyjejś ingerencji - nieba, wszechświata. To właśnie one mogą aktywnie uczestniczyć w naszym życiu, stać się podporą, dzięki której stanie się ono choć odrobinę lepsze, bo nie będziemy w nim zupełnie sami. Podsumowując można powiedzieć, iż Norwid zderza w swoim utworze przekonanie, iż miłość Romea i Julii jest opłakiwana przez naturę, która współcierpi, z przeświadczeniem o obojętności natury na losy człowieka.

COŚ TY ATENOM ZROBIŁ SOKRATESIE...

Cyprian Norwid

Wiersz ten pokazuje nie tyle sylwetki wielkich ludzi, ile mówi o ich „niewspółczesności”. Byli oni bowiem przez współczesnych niedocenieni. Swoimi myślami, utworami, sposobem bycia wykraczali poza czasy swej epoki, co stanowiło ich tragedię. Fakt, iż byli wyobcowani w społeczeństwie, potęgował ich wielkość w latach późniejszych. Utwór ten podzielić można zasadniczo na dwie części. W części pierwszej podmiot liryczny przypomina tragiczne losy wielkich postaci, które dopiero po swojej śmierci doczekały się uznania i sławy. Postacie te miały odwagę wystąpić z nowymi poglądami, dzięki czemu udało im się doprowadzić do wielkich, epokowych przełomów. W kolejnych zwrotkach Norwid

przywołuje postać Sokratesa (otrutego, a później uhonorowanego spiżowym posągiem), Dantego (wygnańca z rodzinnego miasta - Florencji, chowanego w kilku miejscach), Kolumba (którego prochy były kilkakrotnie przenoszone), Camoesa (którego grób został zniszczony przez trzęsienie ziemi), Kościuszkę (który miał dwa groby), Napoleona (zmarłego na wygnaniu) oraz Mickiewicza. Poeta podkreślał, że jeśli ktoś ma więcej niż jeden grób to tak, jakby nie miał żadnego. Część druga utworu to skierowanie się podmiotu lirycznego ku zmarłemu poecie. Ironicznie przewiduje on, iż dopiero przyszłe pokolenia uznają zasługi i wielkość wieszca.

DO OBYWATELA JOHNA BROWN

Cyprian Norwid

Wiersz Norwida jest poetycką odezwą do wszystkich Amerykanów pragnących sprawiedliwości i pokoju. Według autora bezsensowna śmierć Browna spowoduje falę agresji i okrucieństw, może także oznaczać nadejście złych czasów, kiedy to Ameryka nie będzie już symbolem wolności. Wówczas nastąpi w niej całkowity zanik wolności obywatelskich. Poeta przestrzega również przed zaprzepaszczeniem ideałów wolności i sprawiedliwości, o które walczył Brown, a których symbolem w wierszu są Kościuszkę i Waszyngton. Dla Norwida szczególnie bolesny jest fakt, iż Brown został skazany na śmierć w kraju, o wolność którego walczyli ci wielcy ludzie. W wierszu skazany na śmierć bohater urasta do rangi symbolu - wojownika o wolność, który poświęcił swe życie w obronie idei, o które walczył i które wyznawał. Jego postać podlega sakralizacji. Nie tylko otrzymuje on miano wojownika o wolność, ale także męczennika ginącego w obronie praw obywatelskich i niepodległości. Poeta ma nadzieję, że śmierć Browna spowoduje, iż idee, które głosił, zostaną wprowadzone w życie i pociągną za sobą zmiany.

KLASKANIEM MAJĄC OBRZEKŁE PRAWICE...

Cyprian Norwid

To wiersz o charakterze autotematycznym. Poeta zawarł w nim refleksje nad własną twórczością, określił własny stosunek do poezji romantycznej, historii, tradycji oraz sformułował własny program poetycki. W wierszu podmiot liryczny ukrywa się za opisaną sytuacją liryczną. Wyraża przekonanie, że naród jest już znużony poezją, w której zostały wyrażone szlachetne, choć niemożliwe do zrealizowania idee, pragnie za to konkretnych czynów. Wspomina także, że w momencie jego debiutu poetyckiego wielcy romantyczni twórcy mieli już ugruntowaną pozycję i sławę. Następnie stwierdza, że nic nie odziedziczył po nich, zastał jedynie nudę i przebrzmiałe idee. Został spadkobiercą salonowych i społecznych konwenansów, gdzie nie ma miejsca na prawdziwe i szczere uczucia, emocje. Ma poczucie samotności i wyobcowania. Chciałby doczekać się idealnej przyszłości, ale wie, że wiedzie do niej droga przez zdeprawowaną teraźniejszość. Ze smutkiem stwierdza, że ludzie jemu współcześni nie dostrzegają tego, co chce im przekazać w swojej twórczości, nie rozumieją zawartych w niej prawd i aluzji. Jest jednak świadom, że jego dzieła zostaną docenione dopiero przez przyszłe pokolenia.